

Zobowiązania umowne.
Zasady ich wykonywania oraz odpowiedzialność odszkodowawcza (cz. 1)

SYLWIA KOTECKA
s.kotecka@prawo.uni.wroc.pl

Centrum Badań Problemów Prawnych i Ekonomicznych Komunikacji Elektronicznej (CBKE)
Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii
Uniwersytet Wrocławski
<http://cbke.prawo.uni.wroc.pl>

Numery artykułów odnoszą się do Kodeksu cywilnego.

Zobowiązanie

- Rodzaj stosunku cywilnoprawnego o cechach wskazanych w prawie zobowiązań (część prawa cywilnego).
- Wierzyciel - podmiot uprawniony w stosunku zobowiązaniowym
- Dłużnik – podmiot zobowiązany
- Wierzytelność – uprawnienia wierzyciela
- Dług – obowiązki dłużnika
- Świadczenie – przedmiot zobowiązania; określone treścią zobowiązania (np. umową) zachowanie się dłużnika na rzecz wierzyciela
- Art. 353 § 1: Zobowiązanie polega na tym, że wierzyciel może żądać od dłużnika świadczenia, a dłużnik powinien świadczenie spełnić.
- Zobowiązania:
 - **umowne** (powstają na podstawie umów); zasada: **umów należy dotrzymywać**
 - **pozaumowne** (powstają z tzw. czynów niedozwolonych, np. kradzież, szczybiec psem); zasada: **kto wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.**

- Art. 353 § 2 KC: Zobowiązanie może polegać na działaniu albo zaniechaniu.

Sposób wykonania zobowiązania

• Art. 354 § 1: Dłużnik powinien wykonać zobowiązanie zgodnie z jego treścią i w sposób odpowiadający jego celowi społeczno-gospodarczemu **oraz** zasadom współzycia społecznego, a jeżeli istnieją w tym zakresie ustalone zwyczaje – **także** w sposób odpowiadający tym zwyczajom.

• Art. 354 § 2: W taki sam sposób powinien współdziałać przy wykonywaniu zobowiązania wierzyciel.

Należyta staranność

• Art. 355 § 1: Dłużnik obowiązany jest do staranności ogólnie wymaganej w stosunkach danego rodzaju (należyta staranność).

• Art. 355 § 2: Należyta staranność dłużnika w zakresie prowadzonej przez niego działalności gospodarczej określa się **przy uwzględnieniu zawodowego charakteru tej działalności**.

→ podwyższony standard należytej staranności u profesjonalistów

Niezachowanie należytej staranności

• Art. 472: Jeżeli ze szczególnego przepisu ustawy albo z czynności prawnej nie wynika nic innego, dłużnik odpowiedzialny jest za niezachowanie należytej staranności.

• Art. 471: Dłużnik obowiązany jest do naprawienia szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania, chyba że niewykonanie lub nienależyte wykonanie jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.

→ co do zasady dłużnik musi ponosić winę za niewykonanie/nienależyte wykonanie zobowiązania

Kara umowna

•Art. 483 § 1: Można zastrzec w umowie, że naprawienie szkody wynikłej z niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania niepieniężnego nastąpi przez zapłatę odpowiedniej sumy (kara umowna).

- ale nawet jeśli wierzyciel szkody nie poniósł wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania przez dłużnika, należy mu się kara umowna (uchwała 7 sędziów SN, 2003 r.).

•§ 2: Dłużnik nie może bez zgody wierzyciela zwolnić się z zobowiązania przez zapłatę kary umownej.

Wysokość kary umownej

•Art. 484 § 1: W razie niewykonania lub nienależytego wykonania zobowiązania kara umowna należy się wierzycielowi w zastrzeżonej na ten wypadek wysokości bez względu na wysokość poniesionej szkody. Żądanie odszkodowania przenoszącego wysokość zastrzeżonej kary nie jest dopuszczalne, chyba że strony inaczej postanowiły.

•§ 2: Jeżeli zobowiązanie zostało w znacznej części wykonane, dłużnik może żądać zmniejszenia kary umownej; to samo dotyczy wypadku, gdy kara umowna jest rażąco wygórowana.

- także, gdy wierzyciel szkody nie poniósł

Wykonawca

•Art. 356 § 1: Wierzyciel może żądać osobistego świadczenia dłużnika tylko wtedy, gdy to wynika z treści czynności prawnej, z ustawy albo z właściwości świadczenia.

•Art. 474: Dłużnik odpowiedzialny jest jak za własne działanie lub zaniechanie za działania i zaniechania osób, z których pomocą zobowiązanie wykonywa, jak również osób, którym zobowiązanie powierza. Przepis powyższy stosuje się także w przypadku, gdy zobowiązanie wykonywa przedstawiciel ustawowy dłużnika.

Wykonawca

•Art. 356 § 2: Jeżeli wierzytelność pieniężna jest wymagalna, wierzyciel nie może odmówić przyjęcia świadczenia od osoby trzeciej, chociażby działała bez wiedzy dłużnika.

• Art. 450: Wierzyciel nie może odmówić przyjęcia świadczenia częściowego, chociażby cała wierzytelność była już wymagalna, chyba że przyjęcie takiego świadczenia narusza jego uzasadniony interes.

Termin spełnienia świadczenia

• Art. 455: Jeżeli termin spełnienia świadczenia nie jest oznaczony ani nie wynika z właściwości zobowiązania, świadczenie powinno być spełnione niezwłocznie po wezwanie dłużnika do wykonania.

• Art. 457: Termin spełnienia świadczenia oznaczony przez czynność prawną poczytuje się w razie wątpliwości za zastrzeżony na korzyść dłużnika.

• Art. 458: Jeżeli dłużnik stał się niewypłacalny albo jeżeli wskutek okoliczności, za które ponosi odpowiedzialność, zabezpieczenie wierzytelności uległo znacznemu zmniejszeniu, wierzyciel może żądać spełnienia świadczenia **bez względu na zastrzeżony termin**.

Obliczanie terminów

• Art. 111 § 1: Termin oznaczony w dniach kończy się z upływem ostatniego dnia.

• § 2: Jeżeli początkiem terminu oznaczonego w dniach jest pewne zdarzenie, nie uwzględnia się przy obliczaniu terminu dnia, w którym to zdarzenie nastąpiło.

→ np. umowa najmu zawarta dnia 1 lutego na 3 dni kończy się dnia 4 lutego o północy

• Art. 112: Termin oznaczony w tygodniach, miesiącach lub latach kończy się z upływem dnia, który nazwą lub datą odpowiada początkowemu dniowi terminu, a gdyby takiego dnia w ostatnim miesiącu nie było – w ostatnim dniu tego miesiąca. Jednakże przy obliczaniu wieku osoby fizycznej termin upływa z początkiem ostatniego dnia.

→ umowa zawarta dnia 29 lutego na rok kończy się dnia 28 lutego

→ pełnoletniość nabywa się w dacie urodzin

• Art. 113 § 1: Jeżeli termin jest oznaczony na początek, środek lub koniec miesiąca, rozumie się przez to pierwszy, piętnasty lub ostatni dzień miesiąca.

- § 2: Termin półmiesięczny jest równy piętnastu dniom.
- Art. 114: Jeżeli termin jest oznaczony w miesiącach lub latach, a ciągłość terminu nie jest wymagana, miesiąc liczy się za dni trzydzieści, a rok za dni trzysta sześćdziesiąt pięć.
- Art. 115: Jeżeli koniec terminu do wykonania czynności przypada na dzień uznany ustawowo za wolny od pracy, termin upływa dnia następnego.
 - ustawa z dnia 18 stycznia 1951 r. o dniach wolnych od pracy
 - sobota nie jest dniem uznanym ustawowo za wolny od pracy (orzeczenie SN z dnia 19 września 2002 r.).

Zwłoka i opóźnienie dłużnika

- Art. 476 zd. 1: Dłużnik dopuszcza się zwłoki, gdy nie spełnia świadczenia w terminie, a jeżeli termin nie jest oznaczony, gdy nie spełnia świadczenia niezwłocznie po wezwaniu przez wierzyciela.
 - zwłoka (wina dłużnika w nieterminowym spełnieniu świadczenia)
- Zd. 2: Nie dotyczy to wypadku, gdy opóźnienie w spełnieniu świadczenia jest następstwem okoliczności, za które dłużnik odpowiedzialności nie ponosi.
 - opóźnienie (bez winy dłużnika)

Skutki zwłoki dłużnika

- Art. 477 § 1: W razie zwłoki dłużnika wierzyciel może żądać, niezależnie od wykonania zobowiązania, naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki.
- § 2: Jednakże gdy wskutek zwłoki dłużnika świadczenie utraciło dla wierzyciela całkowicie lub w przeważającym stopniu znaczenie, wierzyciel może świadczenia nie przyjąć i żądać naprawienia szkody wynikłej z niewykonania zobowiązania.

Zwłoka w świadczeniu z umowy wzajemnej

- Umowa wzajemna – strony świadczą sobie „coś za coś” (np. wykonanie dzieła za wynagrodzenie).

•Art. 491 § 1: Jeżeli jedna ze stron dopuszcza się zwłoki w wykonaniu zobowiązania z umowy wzajemnej, druga strona może wyznaczyć jej odpowiedni dodatkowy termin do wykonania z zagrożeniem, iż w razie bezskutecznego upływu wyznaczonego terminu będzie uprawniona do odstąpienia od umowy. Może również bądź bez wyznaczania terminu dodatkowego, bądź też po jego bezskutecznym upływie żądać wykonania zobowiązania i naprawienia szkody wynikłej ze zwłoki.

•Art. 491 § 2: Jeżeli świadczenia obu stron są podzielne, a jedna ze stron dopuszcza się zwłoki tylko co do części świadczenia, uprawnienie do odstąpienia od umowy przysługujące drugiej stronie ogranicza się, według jej wyboru, albo do tej części, albo do całej reszty nie spełnionego świadczenia. Strona ta może także odstąpić od umowy w całości, jeżeli wykonanie częściowe nie miałoby dla niej znaczenia ze względu na właściwości zobowiązania albo ze względu na zamierzony przez nią cel umowy, wiadomy stronie będącej w zwłoce.